

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
SUOMEN EDUSKUNTA

stv@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne s-postitse 18.12.2020

HE 241/2020 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE HYVINVOINTIALUEIDEN PERUSTAMISTA JA SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON SEKÄ PELASTUSTOIMEN JÄRJESTÄMISEN UUDISTUSTA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI SEKÄ EUROOPAN PAIKALLISEN ITSEHALLINNON PERUSKIRJAN 12 JA 13 ARTIKLAN MUKAISEN ILMOITUKSEN ANTAMISEKSI

Työterveyslaitos kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle liittyen hallituksen esitykseen sote-uudistukseen liittyvistä lakiehdotuksista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuuta ollaan siirtämässä hyvinvointialueille, joiden tehtävänä on huolehtia alueensa sote-palvelustrategian laatimisesta, palvelukokonaisuuksien ja -ketjujen määrittelystä ja toimivuudesta sekä asiakkaiden palveluiden yhteensovittamisesta.

Työterveyslaitos kannattaa tätä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtämistä kuntia suuremmille alueille. Näin voidaan parhaimmillaan saada aikaan laadukkaat, yhdenvertaiset palvelut hyvinvointialueiden asukkaille.

Työikäisten palveluiden osalta merkittävässä roolissa ovat työterveyshuoltopalvelut, jotka eivät suoraan liity tähän lakiuudistukseen, mutta ne on huomioitava sote-uudistusta toteutettaessa. Työterveyshuoltopalveluiden järjestämisvastuu on työnantajilla, mikä eroaa muun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuusta. Koska järjestäjä ei ole sama organisaatio, on yhteensovittaminen muun sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa tehtävä toiminnallisesti. Työterveyshuoltopalveluiden yhteensovittamista (toiminnallinen integraatio) muiden sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden kanssa tukee valtioneuvoston periaatepäättös, Työterveys 2025.

Työterveyshuolto on ainoa terveydenhuollon toimija, jolla on tiivis kontakti työpaikkoihin. Työterveyshuollon lakisääteisenä tehtävänä on edistää yhteistoimin työnantajien ja työntekijöiden kanssa työhön liittyvien sairauksien ja tapaturmien ehkäisyä; työn ja työympäristön terveellisyttä ja turvallisuutta; työntekijöiden terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä työuran eri vaiheissa; sekä työyhteisön toimintaa. Tämä työterveyshuollon erityisosaaminen tulisi saada nykyistä paremmin koko palvelujärjestelmän hyödynnettäväksi.

Työikäisten palveluissa keskeisiä koko palvelujärjestelmäämme läpileikkaavia tavoitteita ovat työkyvyn ja työllistymisen tukeminen. Näitä tavoitteita toteuttavien palveluiden tulee pohjautua alueellisesti ja paikallisesti sovittuihin yhteisiin käytänteisiin, ja tavoitteiden tulee näkyä hyvinvointialueen palvelustrategiassa. Työterveyshuollon erityisosaamista ovat työhön liittyvien sairauksien ehkäisy ja hoito sekä työkyvyn tukeen liittyvät asiat. Muiden sote-toimijoiden ja työterveyshuollon yhteistyötä tiivistämällä työkyvyn tukitoimia voidaan tehostaa. Tämä lisäisi paitsi työikäisten hyvinvointia myös työllisyyttä ja tuottavuutta Suomessa. Palveluketjut ja -kokonaisuudet on rakennettava niin, että yksilöllinen palvelutarve ja asiakaslähtöisyys tulee huomioitua. Näin voidaan välttää asiakkaan väliinputoaminen.

Yhteensopivat asiakas- ja potilastietojärjestelmät mahdollistavat yhteen sovitettuja palveluita tarvitsevien asiakasryhmien ja asiakkaiden tunnistamisen ja yhtenäiset palveluketjut. Tällaisten alueellisten tietojärjestelmien kehittämistä tulee jatkaa kullakin hyvinvointialueella ja huomioida kehittämisessä myös tietojärjestelmien kansallinen kehitystyö. Asiakas- ja potilastiedon kulkua palvelutarpeen mukaisesti toimijalta toiselle asiakkaan luvalla on edistettävä.

Tällä hetkellä voimassa olevassa terveydenhuoltolain 18§:ssä on säädetty, että kuntien on järjestettävä työterveyshuolto tarjolle sen alueella toimivien yritysten työntekijöille, yrittäjille tai muuta omaa työtä tekeville. Tämän vastuun siirtymistä kunnilta hyvinvointialueille ei ole tässä sote-lakiehdotuskokonaisuudessa huomioitu. Vastuun siirtyminen kunnilta hyvinvointialueille parantaa edellytyksiä siihen, että hyvinvointialueella voidaan taata laadukkaat työterveyshuollon palvelut. Alueellisen tasa-arvon toteutumiseksi hyvinvointialueen on tarvittaessa omalla palvelutuotannolla turvattava riittävien ja laadukkaiden työterveyshuolto- palveluiden saatavuus.

Hyvinvointialueista muodostuu uusi iso työnantaja, jonka tulee huolehtia oman organisaationsa työkyvyn johtamisesta, työterveyshuoltopalveluiden järjestämisestä ja henkilöstön hyvinvoinnista. Työterveyslaitoksen tammikuussa 2021 julkaisemien tutkimustulosten mukaan tilanne on hälyttävä sote-sektorilla. Korona-aikana sote-henkilöstö on pitkälti jatkanut läsnätyössä ja ollut samalla kovan paineen alla. Työmäärän kasvu ja Koronan negatiiviset vaikutukset näyttävät kohdistuneen eniten niihin, joilla on jo ennestään paljon kuormitusta työssään. Tämä on selvästi heikentänyt arvioita työkyvystä aikaisempiin vuosiin verrattuna. Samalla keskimäärin joka kolmas sote-työntekijä on selvästi pelännyt terveytensä puolesta työssään. Tuoreiden tulosten mukaan on syytä olla huolestuneita myös nuorten työntekijöiden hyvinvoinnista ja työssä jaksamisesta. Tämä vaatii erityistä panostusta, jotta nuorten alku työelämässä sujuu hyvin ja työurista tulee pitkiä. Yleisesti voidaan olettaa, että Korona-epidemian pitkittyminen lisää pinnan alla kasaantuvien ongelmien määrää ja vaikutusta sekä fyysiseen että henkiseen työkykyyn. Samalla sote-muutokseen liittyvä yleinen epävarmuus ja muutosrasitus luultavasti tulevat heikentämään tilannetta edelleen ennen kuin uuden toimintamallin mukaiset tuottavuus- ja hyvinvointihyödyt toteutuvat. Hoitovelan purkamisen lisäksi onkin ensisijaisen tärkeää löytää keinoja, jotka purkavat henkilöstön jaksamisvelkaa. Velkataakat on huomioitava sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa, koska viime kädessä hyvinvointialueiden työntekijöiden sitoutuminen, osallistuminen ja työkyky ratkaisevat sote-uudistuksen onnistumisen.

Antti Koivula
Pääjohtaja

Kimmo Tarvainen
Ylilääkäri